

„S to palico po stebbru udaril boš trikrát
Deželo okam'nelo boš videl na enkrat.
Pa predno boš to storil, poslušaj dalje me,
Dežela okam'nela kako postala je.“

„Jaz bila sem kraljica; sodila sem ostró,
Nedolžnemu človeku odvzela sem glavó.“
In ko so mi dejali: „Krivično sodiš ti!“
Hotela sem tajiti: „Naj vse okamení;

„Če bil je po nedolžnem jetnik pod meč dejan!“ —
Al' čuj! takój osvete napočil mi je dan.
Še nijsem to izrekla, prestrašno zagermí —
In moja vsa dežela na hip okamení. — — —

„Le kedar bo na grobu nedolžnega stal križ,
Na strani s tem napisom — kar lahko ti storiš —
„*Krivično bil sem sojen, pod brídki meč dejan*“ —
Bo mojega terpljenja ték še le dokončan.

„A zdaj mladenič stóri! jaz prosim prav lepó,
Da rešena dežela okamenela bo.“ —
Mladenič gre do groba, in križ ko zasadi,
Dežela okam'nela se spet izpremeni.

Pastirci spet so pasli, vse bilo je živó,
Obdelovali polje kmetiči so skrbnó;
Kraljica kraljevala tako je kot nekđaj
Dežela okam'nela spet zémeljski je raj.

V spomin pa te dogodbe, križ stavijo visok,
Ki vedno še naznanja, da je pravičen Bog.
Nikdar ne sodi krivo, da Bog ne udari te,
Za razžaljivce svoje mehko imej sercé!

F. Šotina.

Ne pozabi mé.

(Povest iz vojaškega življenja; poslovenil A. Skaloljub.)

Pri 12. peščevem polku v Brodnicah je bil leta 1809 serežan z imenom Pierre Pitois (Pierr' Pitoa), rojen iz še neolikanelega kraja Burgunške dežele z imenom Morvan. Njegovi tovariši so ga imenovali „lomasta“ to je Pierre. Bil je priden vojak, a pri tem, kakor mu so vojaki večkrat rekli, pust kot usnje. Zmirom prvi v ognji (boji) in zadnji iz ognja, imeli so ga za človeka, ki ljubi le dve reči na svetu, namreč: strelni prah in žvižganje strelnih krogelj. Oni ki so ga na bojišči videli, kedar se je z žarečimi očmi in strastnim pogledom podal v ljuti boj, rekli so navadno, da je majhna četa za lomasta le uboga pest. —

Nekega dne je pisal naš prijatelj Pierre list svojemu polkovniku, ter ga prosil, da bi mu dovolil iti domóv k izbolelej materi, da bi jej stregel. Tudi je še pristavil, da je njegov oče osem in sedemdeset let star in hrom, ter ne more ubogej ženi prav nič pomagati.

Obljubil je tudi, da se hoče takój, ko bode mati ozdravela, zopet poverniti k polku.

Kmalu dobi odgovor od polkovnika, da mu ne more dati odpusta, ker se že bliža dan, ko bode treba polku odriniti na bojišče. Tudi za malo dni ne more izpolniti njegove želje.

Pierre Pitois ni hotel nasprotovati, ter je bil tiho.

Čez 14 dni je zopet pisal polkovniku, ter mu naznanil, da mu je mati zaradi žalosti umerla, ker ni videla sina; hotela je namreč kot dobra in ljubeznjiva mati na smertnej postelji še zadnjikrat blagosloviti svojega otroka. Prosil ga je tedaj še enkrat, naj mu dadè odpust vsaj za mesec dni; tudi mu je pisal, da ne sme vedeti vzroka ove njegove prošnje, ker je skrivnost. . . . Še enkrat ga je prav lepo prosil, naj mu vendar izpolni ovo njegovo željo.

Žalibog! drugo pismo je imelo baš tako malo vspeha kakor prvo. Polkovnikov kapitan je povedal Pierru ustno, da je polkovnik prejel njegovo pismo, in mu je zeló težko, da mu je mati umerla, ali njegove prošnje mu vendar ne more privoliti, ker bode polk že jutri moral iz Brodnice oditi.

„Takó,“ vpraša Pierre, „jutri bode moral polk iz Brodnice iti; in kám gre, ako smem vprašati?“

„Na Nemško, moj pridni Pitois. Hočemo se z Nemci bítí. . . . To ti je vendar ljubó, kaj ne da? Tú se bodeš boril, moj hrabri mladenič!“

Pierre Pitois ni dal na to nobenega odgovora; bil je zamišljen. Kapitan ga je prijel za roko, in mu rekel: „Kaj ti je? . . . ali si denes mutast? Pravim ti, da se bodeš v osmih dnevih z Nemci tepel in mi za to naznanilo še hvaležen nisi? Morda me ne razumeš?“

„O da, gospod kapitan, umejem vas umejem, in me tudi veseli slišati to novico.“

„Nu, to se mi dopade.“

„Ali ni nikakor mogoče gospod, da bi dobil odpust?“

„Ali si neumen kali? Na odpust misliti zdaj pri takih okoliščinah in pri odhodu na boj!“

„Dà, dà, prav imate, nato še mislil nisem . . . mi moramo v boj se vé pri takih okoliščinah ni mogoče misliti na odpust.“

„To bi bilo tudi neumno!“

„Imate prav gospod . . . vsaj bi bilo res neumno, mislili bi si vojaki, moji tovariši, da sem izgubil pogúm. Nečem iti ne na počitnice, vsaj bode že prišel še čas za to.“

„To je tudi najbolje, kar zdaj misliš.“

Drugega dne je odišel 12 pešcev polk na Nemško, in Pierre Pitois z njimi. Kmalu se je pa slišala novica med vojaki, da je Pierre Pitois pobegnil, ker ga nikjer ni.

Čez dolgo, še le čez 3 mesece, ko si je bil 12 pešcev polk na bojišči pri Vagramu pridobil zmago in veliko slavo, in ko je ravno hotel iti v Brodnice, našli so Pierra žandarji, ter ga peljali nazaj k polku.

Kmalu se je sklicala vojaška sodnija. Pierre Pitois je bil zatožen kot vojaški ubežnik, in to ob času, ko je moral polk iti sovražniku naproti.

Zatožnik je rekel pri sodniji k zatožencu: „Pierre Pitois, ti eden najhrajših vojakov v mojem polku, čigar persa kinčajo zvezde zaslug, ki nisi nikedar še kako kazen zaslužil, ti si se upal polk zapustiti in pobegniti?“ Pač je moral biti zeló važen vzrok tvojega pobéga. Sodnija zahteva, da poveš vzrok, ker bi

te rada, akoravno te ne more oprostiti, vendar blagodušnosti cesarjevej priporočila.“

Na to zatoženec ni ničesar odgovoril nego to: „Jaz sem brez vzroka pobegnil; ako se mi bi še kedaj kaj takega pripetilo, storil bi zopet. Smert sicer zaslužim, ali prosim, da me sodite še poprej.“ — Zopet se oglašé priče: „Pierre Pitois je res pobegnil, to vemo, ali skoraj ne moremo verjeti, da bi bilo res; in zopet druge: „Pierre Pitois je znorel, a norca ne more soditi vojaška sodnija. Ne sme umreti, dajte ga v norišnico!“ Mnogo ni manjkalo, da bi se ne bilo to zgodilo, kajti ni bilo osebe, ki bi bila mogla razumeti, zakaj je Pierre pobegnil.“

Zatoženec je bil pripravljen rad umreti, ker je spoznal svojo pregreho, ter je večkrat ponavljal, da se ne boji smerti. — Po dolgem prevdarjanji vojaške sodnije je bil naposled obsojen k smerti.

Ko mu so hrali določeno kazen, ni se pritožil prav nič, nego radostno in pohlevno je poslušal vse in terpel. Drugi, ki se jim je smilil, prosili so, da bi ga pomilostili, pa — zastonj.

Ker je vsak vedel, da Pierre ni brez vzroka pobegnil, a vzrok se vendar ni mogel izvedeti, pustili so ga še 72 ur v temnej ječi, da bi mogel prositi pomiloščenja.

Bilo je o polnoči, in drugi dan bi moral Pierre umreti, da se odpró ječine duri, v katerej je bil Pierre zapert, in mlad častnik se približa k njegovej postelji. Ko ga nekaj časa opazuje, prime ga za rokó in ga izbudi. Pierre izpregleda, ter pravi: „Določena ura je prišla! . . . prišla je, da moram umreti.“ —

„Nè, nè, Pierre,“ mu odgovori častnik, „še ni prišla, ali kmalu bode tukaj.“

„Kaj zahtevate od mene častnik?“

„Pierre, ti me sicer ne poznaš ali jaz poznam tebe. Videl sem te v Slavkovejskej bitvi, kako si se hrabro bojeval. Od onega dne, prijatelj, sem zmirom na te pazil in hotel s teboj govoriti, ali ni mi bilo mogoče. Še le denes, ko sem prišel v Brodnice, in ko sem slišal o tvojej pregrehi in sodbi, podal sem se tukaj k tebi. Ker sem z jetniškim čuvajem dobro znan, izprosil sem ga, da me je pustil k tebi v ječo. Pierre! navada je, da kedor se bliža smerti, želi si še kagega prijatelja ali znanca, da mu pové in razodene to, kar ima na serci. Ako tedaj tebi kaka stvar serce teži, Pierre, povej mi! jaz ti hočem biti takov prijatelj. . . .“

„Hvala, blagi tovariš,“ odgovori mu kratko Pierre.

„Ali mi nimaš ničesar povedati?“

„Ničesar.“ —

„Kaj! Nobenega pozdravljenja nimaš, da bi ga sporočil svojej sestri, ali svojemu očetu? —

„Sestri? . . . vsaj še nikoli nobene imel nisem.“

„Svojemu očetu.“

„Očeta tudi nimam več. Umerl mi je pred dvema mesecema v mojem naročji.“

„Svojej materi.“

„Svojej materi?“ . . . reče Pierre z žalostnim glasom. „Svojej materi?“ Oh tovariš! ne spominjaj me tega imena, kajti kedar koli slišim to sladko ime, zaboli me sercé in beseda mi zastane na jeziku. Ko bi tudi mogel govoriti o svojej materi, moral bi se“ . . .

„Kaj bi moral?“

„Jokati . . . da da, jokati bi se moral, a jokati ne sme mož, ki je hraber in pogumen, posebno zdaj, ko ima le še nekoliko trenutkov živeti; to bi pač kazalo malo poguma.“

„Ti prehudo sodiš, tovariš; jaz, akoravno imam dovolj poguma, bi se pri spominu na svojo mater vendar ne sramoval jokati!“ . . .

„Ali resnico govoriš?“ reče Pierre, prime častnika za rokó, ter nadaljuje. „Ti si mož, ti si vojak, kajti tebe še ni izpreletela rudečica, kedar si se jokal?“

„Pri spominu na svojo mater? . . . gotovo ne. Ona je dobrovoljna mati, ljubi me neizrekljivo in jaz jo tudi ljubim iz celega serca.“

„Ona te ljubi? ti njo? . . . Tedaj ti hočem povedati vse, kar moje serce teži in čuti; mislim, da se ne bodeš norčeval. Res je, kar si poprej rekel, dragi prijatelj, da je človek vesel, ako najde v smertnej uri serce, ki mu je popolnoma udano. . . Ali me hočeš poslušati? Kaj ne, vsaj se ne bodeš norčeval?“

„O Bog, kaj takega nikedar ne, dragi moj Pierre! Kako bi se mogel norčevati s človekom, kateremu se bliža zadnja ura njegovega življenja!“

„Nu, hočem ti tedaj povedati, da edino, kar sem na svetu ljubil, ljubil sem le eno bitje, in to je . . . moja mati! Ljubil sem jo bolj nego samega sebe: kri, življenje, vse bi bil dal rad za njo. Že kot otrok bil sem ž njo enih misli. Znal sem vse, kar si je ona želela, in ona je poznala tudi vse moje želje. V svojem serci sem jo zmirom nosil, in ona je nosila mojo podobo v svojem. Drugega prijatelja ali znanca nisem nobenega imel; moja mati mi je bila čez vse. Ko sem moral iti pod vojaško zastavo in sem dobil povelje, da moram zapustiti svoj dom, svojo ljubo mater, oh tedaj občutil sem v svojem serci neizrekljivo žalost. Rekel sem: nihče, bodi si kedor koli, me ne odterga od moje ljube matere. In to bi se bilo tudi zgodilo, ako mi ne bi bila moja mati sama, ki je bila dobrovoljna in jako pogumna, zapovedala in rekla: Ljubi moj Pierre, ti moraš zdaj proč od mene, ker jaz to zahtevam. Pri teh materinih besedah pokleknil sem radovoljno pred njo ter rekel: Na tvoje povelje mati, grem. Na to mi ona odgovori: Ti si dober sin, zaradi tega tudi hvalim Bogá; pa védi, da ti moraš še druge dolžnosti izpolnovati, ne samo te, ki si je dolžan svojej materi. Vsak državljan se mora, ako mu cesar zapové, darovati svojej domovini! Glej, tudi to je tvoja dolžnost, katero moraš zvesto izpolniti, ker si postal vojak. Od ovega trenutka ne služiš več svojemu življenju, temveč dragej domovini. Ako se pripeti, da bodeš moral življenje darovati, ne boj se, terdno stoj! Je pa božja volja, da pri meni umreš, oj potlej bodem se solzami v očeh rekla: Bog mi ga je dal, Bog mi ga je vzel; njegovo ime bodi češčeno. Ako me tedaj res ljubiš, odidi in stori svojo dolžnost! — Teh zadnjih besed se še zmirom dobro spominjam. Spolnuj svojo dolžnost! rekla mi je mati. Vojakova dolžnost pa je: zmirom in povsod pokoren biti; pokoren sem pa bil zmirom in povsod svojim predpostavljenim. — Vojak se pa mora tudi, kedar je treba, brez strahú podati v nevarnost; tudi jaz sem to storil, in kedar koli me je kedó videl sredi bojišča, ko so kroglje okoluvèrč mene letele, rekel je: To je korenjak, kakor se spodobi! — Ali ta, ki je tako rekel, ni prav mislil o meni; on bi moral reči: To je mladenič, ki svojo mater odkritoserčno ljubi.

Nekega dne sem dobil pismo, v katerem je bilo pisano, da mi je draga mati izbolela! Hotel jo sem tedaj še enkrat videti. Zaradi tega sem prosil polkovnika pismeno, da bi mi dal odpust za nekaj dni, ker bi šel rad k bolnej materi. Ali žalibog, moja prošnja se mi ni izpolnila. Spomnil sem se njenih besed, ko mi je večkrat dejala: Ako me ljubiš, stori svojo dolžnost! To bi bil jaz tudi rad storil zadnje dni njenega življenja, pa mi ni bilo mogoče. Ko dobim drugo pismo, bral sem žalostno novico, da mi je mati že umerla; . . . v tem hipu nisem vedel kaj bi začel. Po vsakej ceni sem hotel domov iti. Od kodi je pa prišlo to strastno hrepenjenje po onem kraju, kjer moja dobra mati počiva? To ti hočem povedati, dragi prijatelj, zato ker tudi ti svojo mater ljubiš. Mislim, da me bodeš razumel.

Mi kmetje v Morvanu smo jako príprosti in lehkoverni ljudje; manjka nam pravega poduka in vednosti meščanov. Namesto tega pa imamo neko čudno vero, ki jo izobraženo ljudstvo „prazno vero“ imenuje. Nù, po mojih mislih na tem ni toliko, bodi si prazna vera ali resnična; mi jo enkrat imamo, in jaz te zagotovim, da bi tisti, ki bi nam jo hotel iz glave izbiti, moral pravi tič biti. Vera pa, ki jo imamo, je namreč ta-le: Perva cvetica, ki se razcveti na materinem grobu, ima to moč v sebi, da tisti, kateri jo prvi odterga, nikoli ne pozabi smerti, pa tudi smert njega ne pozabi. Kaj ne, da je to čudna vera? Smert pri takem človeku nima ničesar hudega na sebi, kajti smert, ako človek vedno misli nanjo, ni drugega nego sladko spanje ali počitek po težavnem delu. . . .

Glej tako cvetico hotel sem tudi jaz imeti, naj me stane kar koli hoče. Prišel sem tedaj h grobu svoje preljube matere. Ali zemlja je bila še hladna; nobene cvetice ni bilo še razcvetene. Čakal sem celih šest mesecev, pa zastonj. Še le tedaj, ko so prvi solnčni žarki materino gomilo obsijali, zagledal sem, da cveti cvetica, ki je bila majhna in višnjave barve; bila je tako imenovana potočnica, ali kakor jo Nemeec zove „ne pozabi me.“ Odtergal sem jo, ter sem jokal od veselja, kajti zdelo se mi je, kakor bi bila ta mala cvetica duša moje matere, ki je k meni prišla v podobi cvetice, da pri meni ostane ves čas mojega življenja.

Nič več me ni veselilo v domačem mojem kraju, kjer sta v hladnej zemlji počivala moj dobri oče in mati. Vse česar si je moje serce želelo, to sem imel zdaj, namreč cvetico, razcveteno na grobu moje matere. A zdaj sem se spomnil tudi besed, ki mi jih je večkrat moja rajuka mati dejala: Sin, stori svojo dolžnost!

Poiskal sem, ločivši se od materinega groba, žandarje, ter sem jim odkritoserčno rekel: Jaz Pierre sem pobegnil, primite me!

Zdaj, ko moram umreti, in ker imam pravega prijatelja pred seboj, zdaj se prav nič ne bojim smerti, pa tudi mislim, da mi bodeš rad storil, česar te bodem prosil. — Cvetico, ki sem jo na grobu svoje matere z veliko nevarnostjo življenja odtergal, nosim še zmirom v majhnej vrečici pod srajco na svojih persih. Prosim te torej, obljubi mi, da bodeš skerbel, da mi jo nihče ne vzame. Ona je naméstaica moje preljube matere, in ako bi vedel, da mi jo kedo vzame, umreti bi moral brezpogumno. Prijatelj, ali mi obljubiš izpolniti to mojo edino željo?“

„Dà, dà, Pierre, obljubim ti.“ To rekši sta se ločila.

* * *

Bilo je rano zjutraj, ko je stal Pierre na morišči. Velika množica ljudi je bila nazoča. Vsem se je smilil ubogi Pierre, da mora tako mlad, žalostno

umreti. Vojaška sodnija mu je brala smertno kazen, katero je zaslužil zaradi begunstva. Ali čuj, v tem trenutku slišalo se je med vojaki in obilno zbrano množico ljudstva nekako šepetanje in potem veseli glas: Cesar! cesar! Živijo naš cesar!

Ko pride cesar do morišča, stopi raz konja, gre hitro mimo vojakov ter se vstopi pred obdolženca, katerega pokliče po imenu. Pierre to slišavši pogleda ga, hoče z njim govoriti, ali jezik mu ne dopusti tega.

„Pierre“ nadaljuje cesar in reče: „Spomni se besed, ki si je govoril nekoj po noči; Bog ti daj, kakor jaz želim, zopet življenje. Ne žrtvuj se meni, nego žrtvuj se Francoskej deželi! Tudi Francoska dežela je čestivredna mati! . . . Ljubi jo, kakor si ljubil svojo pravo mater!“ To rekši, izgubil se je cesar med množico ljudstva.

* * *
Čez nekaj let po tej dogodbi padel je Pierre kot kapitan v bitki pri Waterloo. Še pri zadnjem vzdihljeji je imel toliko moči, da je veselo zaklical: „Naj živi cesar! Naj živi Francoska dežela, moja ljubljena mati!“

Sreča je slepa, pa so slepi tudi ljudje.

Bila sta dva brata: Jurij in Jakob. — Jurij je bil jako bogat, a Jakob je bil siromak; poleg tega pa vendar marljiv in delaven človek. Vedno je delal in se trudil, ali vse zastonj, nikakor si ni mogel pomagati, kajti pri njem ni bilo, kakor se pravi, blagoslova božjega. — Ko je Jurij videl, kako slabo se godi njegovemu bratu, sklenil je mu pomagati, a to na tihoma in skrivno. Znal je namreč Jurij, da njegov brat v celej vasi prvi vstaja in gre na svoje delo. Zaradi tega je vzel polno mošnjo cekinov, nesel jo je in vergel sredi nekega mosta, čez katerega je imel iti njegov brat; a on se skriva za bližnji germ. — Res, za malo časa pride njegov brat Jakob, ki je šel z vozom in s svojim hlapcem na polje. Željno je prežal Jurij izza germa, kako bo njegov brat segel po polnej mošnji cekinov. Ali kaj se zgodi? Jakob prišedši do mosta, reče svojem hlapcu: „Daj mi uzde v roko, rad bi poskušal, bom li se z zapertimi očmi srečno čez most prepeljal.“ — Hlapec mu poda uzde, Jakob zatisne oči in požene konje preko mosta in preko polne mošnje cekinov. — Ko Jurij, njegov brat, to vidi, pobere svojo mošnjo s cekini in reče: „Sreča je slepa, pa so slepi tudi ljudje.“

F. M.

Postrežljiva Katarinka.

Tudi Katarinka je hodila v šolo. Tam se je učila brati in pisati. Kmalu je znala iz svoje knjižice brati in čerke prepisovati. To je očeta in mater jako veselilo. Poleg Katarinke je sedela druga deklica, ki jej je bilo ime Anica. Katarinka je imela dve peresi, a sirota Anica nobenega. „Draga Katarinka“ reče Anica, „prosim te, posodi mi eno pero.“ Katarinka vzame svoje najboljše pero in reče: „Na Anica, vzemi to le pero.“ Učitelj to vidi in reče: „Tako je prav, Katarinka, tako delajo dobri in postrežljivi otroci.“